

De vroegere huismoeders dachten er anders over. Wat was het er schoon en deftig in die pronk-kamer. En vol! 't Leek wel een museum.

Geschenken, die de gevers zelf reeds lang vergeten waren, stonden daar nog in volle glorie te prijken.

Borden waaruit nog nooit gegeten, kopjes waaruit nog nooit gedronken was, stoelen waarop nog nooit iemand zat, kasten die verborgene schatten bewaarden, deze alle vonden met elkander een wereld op zichzelf.

Om toegang tot die kamer te krijgen, moest men bijzonder in de gunst staan bij de huismoeder. Alleen bij hoog bezoek werden de gasten wel eens daarbinnen geleid.

Vanwaar die oud-Hollandsche pronkkamer?

Vorsten hadden in hunne paleizen wel zulke kamers noodig. Men werd overladen met geschenken, die enkel voor pronk dienden. Van Salomo leest men: „De gansche aarde zocht zijn aangezicht, en zij brachten een ieder zijn geschenk”.

De dichters van Psalm 68 en 72 zien in zulke geschenken de heerlijkheid van een vorst. De pronkkamer moet dus wel dagteekenen uit den tijd toen Hollandsche burgers als vorsten leefden.

Later ging men op kleine schaal de pronkkamer der grooten nabootsen. Zelfs in de keukens, te midden van de vaten ter oneere, zooals emmers, kookpotten en aschbakken, ging men vaten aanhouden tot pronk.

Daarom maakt Paulus hier tweërlei verdeling bij zijn beeld van de vaten van een paleis.

Het gekeurde en aangenomen eetservies staat ver boven de potten en pannen, die zonder keur worden aangeschaft, wijl ze niet in eere zijn.

En onder het gekeurde servies staat het tot gebruik dienende weer boven het te pronk staande vat.

Er is dus tweërlei christendom.

Zelfs afgedacht van de roeping door Christus en Zijne keur tot vaten ter eere of ter oneere, want er is tweërlei roeping.

Velen zijn pronkgodsdienstigen. Uitwendig is bij zulke belijders van den Christus alles in orde. Zij verzuimen geen kerkdienst, zij verwaarloosen niet den huisgodsdienst, zij worden benijd om hun gaven in het bidden, vermanen en vertroosten.

Maar de zelfucht straalt door dat alles heen. 't Is hun te doen om de man of de vrouw te zijn, die met groote gaven is versierd en deswege door geestelijke kunstenaars om strijd bewonderd wordt.

Tegenover zoodanigen godsdienst stelt de H. Schrift hier drie eischen.

Een goed vat moet maar één doel hebben, het moet bevatten spijs of drank. Kan het beide bevatten, zoo mishaget het.

Alzoo ook degene, die Christus dient. Hij moet geheiligd zijn, afgezonderd en toegewijd tot een bepaalde roeping, niet voor alles tegelijk.

Een goed vat moet bruikbaar zijn. Een fruitschaal, die maar twee of drie appels kan dragen, deugt niet op de tafel van een groot gezin, ze moet er voor ieder minstens één hebben. Alzoo ook de

christen, zijn godsdienst moet voor elk, die er mee in aanraking komt, iets aantrekkelijks bevatten.

Een goed vat moet altijd gereed staan. Als er onverwachts een gast komt, wekt het afkeer op, als de boel vuil is weggezet en er eerst voor hem iets moet afgewassen worden. Evenzoo moet een kind van God, als er iets te doen is voor zijn Meester, niet den tijd verspillen met allerlei toebereidselen, maar direct inspringen.

Gouden appels behoren in zilveren gebede schalen, zegt de Spreukendichter.

Onze godsdienstige levenswandel is een spijze, die Christus de wereld te eten geeft.

Zij wil daden zien. Welnu Christus heeft onze goede werken voorbereid, opdat wij in dezelve zouden wandelen. Hij werkt ze door Zijn Woord en Geest, want van onszelfen zijn wij daartoe niet bekwaam, ja wij staan vijandig tegenover het hoogste liefdesbetoon.

Ons werk is het om voor de zilveren gebede schalen te zorgen.

Het zelfuchtige, pronkerige en aanstellende gedoe rake als oud ijzer in onbruik.

De teedere liefde, die zichzelf vergeet om den ander te dienen, make elk vat heilig, bruikbaar en klaarstaand.

Zulke schalen maken de geestelijke spijze aantrekkelijk. En zij verheerlijken Christus, die er Zijne keur over liet gaan.

's-Grav.

L.

KERKELIJK LEVEN.

Wat is Gereformeerd?

Men herinnert zich nog wel, hoe korten tijd geleden in „Bergopwaarts” de vraag: „Wat is Ethisch” ter beantwoording werd voorgelegd aan kopstukken der ethische richting.

De kopstukken schudden eens bedenkelijk of bleven onbewogen.

Toen besloot men de vraag vraag te laten.

Maar terwijl men van die zijde niet durft uit te maken wat men zelf is, staat het voor een hunner, prof. Obbink, wel vast, wat Gereformeerd is.

In een boekbespreking zegt hij van den schrijver:

„Hij is niet ethisch, want hij gelooft even goed als dr Hepp in de „drie zaligmakende dieren” (de slang in het paradijs, de ezels van Bileam en de visch van Jona)”.

Klaarblijkelijk is het hier de bedoeling de Gereformeerden belachelijk te maken.

Zij worden hier voorgesteld als menschen, die hun kracht zoeken in dingen, welke met de hoofdwaarheden des christendoms geen verband heeten te houden.

Zelfs ontziet prof. Obbink zich niet de profanie te hulp te roepen.

Hij weet heel goed, dat wij alleen gelooven in God den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest.

Toch spot hij hier: zij gelooven in de drie zaligmakende dieren.

Maar vooral den christen voegt het, dat drijven der reactie te duchten.

Elk die met ons rekent, moet het ons kunnen aanzien, dat niets ons boeit, maar alles terugstuit, in dat hopeeloos werk der petrofactuur, dat balsamen van reeds vergane dooden, dat verhuizen naar de catacomben, dat wonen in de grafucht, dat machteloos pogen van een menschenhand om den bergstroom te keeren in zijn vaart! Wat zou der eeuwige jeugd van het Christendom ook met dat oudmannig geloof der afgeleefdheid gemeen zijn? Hoe ooit het onzinnig zich terugdroomen in lang vervlogen dagen, levensdoel en eere voor een Christendom kunnen worden, dat „vergetende wat achter ligt, zich juist uitstrekt naar wat komt”, en krachtens zijn profetisch karakter nu reeds leven indrinkt uit de toekomst, die het roept en beidt. Neen. Teruggaan om straks stil te staan en stilstaand in den dood te zwijmen, het rijnde nooit en zal nooit rijmen, met dien geest der vernieuwing, der doorgiften, der opstanding, die heel een wereld uit haar ruste opjag en nooit sloeg in een conscientie, zonder voort te trillen in al de aderen der ziel. Tegen de lens der reactie: „Geef mij de oude dagen weder”, staat dus lijnrecht „Christus machtwoord over: „Zie, Hij maakt alle dingen nieuw”. Geen „Terugkeer”, maar „Bekeerung” is de panaceë, waarbij het zweert.

Vervolgens overgaande tot een beoordeeling van Pierson's opstel, toont Dr. Kuyper aan 1o., dat het zwaartepunt van dit Gidsartikel ligt in de erkenning van de onwrikbaarheid der zedelijke wereldorde; 2o., dat de overgang van zijn dialectisch betoog tot die erkenning door een salto mortale gaat; en 3o., dat én dit dialectisch betoog én die erkenning der zedelijke wereldorde wederkeerig door hun ommeuse samenvoeging worden gedrukt.

In het opschrift: „Een keerpunt in de wijsgeerige ontwikkeling” zou Dr. Kuyper haast geneigd zijn een verschrijving te zien voor wat de echte titel naar den inhoud zijn moest: „Een keerpunt in Dr. Pierson's zelfbewustzijn”. Trouwens, ook Buskens Huet schreef, dat men hier niet met een bijdrage tot de geschiedenis der wijsbegeerte, maar met de blootlegging van een veranderd gemoedsbestaan bij Pierson te doen had.

Hij weet heel goed, dat wij alleen spreken van een zaligmakend geloof.

Toch schimpt hij hier, dat wij er zaligmakende dieren op na houden.

Wij hebben wel nobeler uitingen van prof. Obbink gelezen.

Hij, die zich in het slot van zijn artikel als keurmeester van den „Bavinck-geest” opwerpt, toont hier de sporen van den hoffelijken tegenstander van Bavinck, den vromen Gunning, niet te willen volgen.

Met zulke bedenkelijke geestigheden heeft Gunning zich nooit over de Gereformeerden uitgelaten. Daar stond hij te hoog voor.

En wij voor ons wenschen wel eens, dat de Gunning-geest weer over de Ethischen vaardig werd.

Dan zouden zij ten minste meer trachten ons recht te laten wedervaren.

HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

Jeruzalem, door Jacob Israël de Haan. Uitgegeven, L. E. M. Querido, Amsterdam.

Een smaakvol uitgegeven boekje van een auteur, die een zeer bijzondere plaats inneemt onder de moderne literaire kunstenaars.

Meer dan als prozaïst is Mr. Jacob Israël de Haan ons bekend als dichter, als Joodsch dichter. Hij is immers de zanger van „het Joodsche Lied”, van de vele, dikwijls ontroerend schoone verzen over z'n volk en z'n godsdienst en z'n eigen wisselende verhouding tot die beide. Nu eens ruischt door z'n gedichten heimweevolle herinnering aan het ouderlijk huis, aan heilige sabbathen en groote feestdagen, aan vroomheid en trouwe wetsvervolg; dan weer klinken zware vervloeking over de vijanden van z'n volk, of boetezangen over eigen afdoling van z'n lippen. En in elk van die uitingen is hij de echte Jood, fel in z'n vervloeken, fel ook in z'n smart en zelfverwijt; dikwijls hoort ge den Oudtestamentischen toon der Hebreëwsche poëzie, maar dan in moderne verklanking. Hij is de ver afgedoolde, die in zware zonden gevallen, die z'n leed uitklaagt in z'n lied; de verloren zoon, die het huis van z'n vader verliet en reisde naar een ver afgelegen land, vergetend wet en getuigenis, vergetend ook zijn God, en die nu, berouwvol, schuld bewust, terugkeeren wil, maar niet meer weet den weg, dien hij gaan moet en vruchteloos zoekt.

Wie meer over dezen dichter wil weten, leze de artikelen die de heer A. J. van Dijk over hem en z'n werk schreef in het letterkundig tijdschrift „Op-gang” (5e jaarg., nos. 2 en 3) of het opstel van Carel Scharren, De Joden in de Literatuur, Kroniek der Nederl. letteren 1916, p. 27-38.

„Jeruzalem” is een prozageschreiftje, vertellend, fragmentarisch van het moderne Jeruzalem. Want deze Jood, die nog leeft in de traditiën van z'n volk en z'n taal, is naar Palestina gereisd, getrokken door die geheimzinnige kracht, die duizenden uit de plaats der vermedelingschappen doet opgaan.

Pierson's opstel bestaat uit twee deelen: het eerste is een dialectisch betoog, het tweede een weergeven van eigen zielsproces. Dr. Kuyper raadt dan ook aan, dat men het dialectisch betoog eerst ter zijde schuive; het hart van het artikel zoeken in erkenning als primum verum van het onwrikbare der zedelijke wereldorde; en daarna het wijsgeerig pleidooi er weer voor plantse als mislukte aanloop, om tot die erkenning te geraken.

In het eerste (het empirisch-dialectisch betoog) treft u een haastige oppervlakkigheid, een voorbijzien van objecten die er zoo duidelijk staan, een rekenen zoo in het groote en grove, als ge in den kundigen scherpsinnigen auteur nauw gelooven kunt. Hij wandelt door een reeks van gegevens, en schijnt er zich mee bezig te houden, maar er is in zijn blik iets afgetrokken, dat hem aan de onmogelijkheid vergissingen zich bezondigen doet, en u zegt, dat iets anders hem bezig houdt. Hij is kalm; te kalm, om u het gedwongene in die kalme niet te doen raden. Er is iets dat hem vervult, hem dringt, hem jaagt, al zoekt hij zichzelf tegen te houden. Hij doet niet wat hij meent te doen; hij is niet wat hij schijnt. Dat „meten en wegen”, dat „passen en vergelijken”, dat „bijvoegen en aftrekken” geschiedt niet om een uitkomst te zoeken; ... die uitkomst is er reeds, gewogen met een gansch andere weegschaal daarbinnen ... en dan eerst komt den auteur de natuurlijke wezenstrek op het gelaat terug, waar hij ten langen leste die el en griffel vallen laat, zijn kleed kan afwerpen, en nu die andere weegschaal voor aller oog uithangt, wier onfeilbare evenaar hem in zijn zwikken verrikt. Nu eerst is de auteur aan het lang gewenschte keerpunt, niet der wijsgeerige ontwikkeling, maar van zijn eigen uiteenzetting; eindelijk is de weg, dien hij gedwongen, niet van harte liep, uit, en nu mag het van de lippen, wat zoo lang reeds op de tong brandde: „Ik vind slechts één antwoord: die verplichting is met het wezen onzer persoonlijkheid gegeven; het objectieve recht om het bestaande te apprecieeren is, naar het mij voorkomt, uitsluitend aan het Geweten ontleend”. Voor, daar wordt het Amen op Salisbury's prachtig woord vernomen: „Zonder een zedelijke wereldorde als basis, is aller wijzen wijsheid niet dan ijdel geklap”!

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XLII, 1)

38. Een Perel in verkeerde Schelp (Dr. Pierson's jongste Gidsartikel). Overgedrukt uit De Vereniging: Christelijke Stemmen. Amsterdam, Hoveler & Zoon, 1871.

In De Gids van Juni 1871 las men een opstel van Dr. A. Pierson, getiteld: Een keerpunt in de wijsgeerige ontwikkeling. Daarmee werd niet bedoeld een hoofdstuk uit de geschiedenis der wijsbegeerte in vroeger eeuwen, maar een voorwaartsche beweging op het gebied der filosofie in den laatste tijd, de ontdekking namelijk, door een bepaalde klasse van natuurphilosophen gedaan, dat waarneming nooit tot kennis der objectieve werkelijkheid leidt, maar de zinnelijk waarneembare wereld een gewrocht is van den zelfstandig werkenden menschenlijken geest. De opkomst, in één woord, van het physiologisch idealisme.

Reeds in Fata Morgana, blz. 65 en 75, had Dr. Kuyper van dit Gidsartikel melding gemaakt, en beloofd er elders op terug te zullen komen. Hij deed dit nu in het Septembernummer van de Christelijke Stemmen, 1871, blz. 140-184, een tijdschrift, dat voor de bespreking van zulk een Erkenntnistheoretische kwestie zeker niet de meest gewenschte plaats was.

Dr. Kuyper begint met er op te wijzen, dat het verrassend optreden van Dr. Pierson met een sensationeel artikel in de richting, die van het modernisme afleidt, de kwestie der reactie aan de orde heeft gesteld. Pierson's moderne critici als thans, Dr. Land, verbloemde zwelijk zijn vrees voor reactie.

1) Op blz. 68 van de „Fata Morgana” spreekt Dr. Kuyper van de Antimoderne Tractaatje no. 2, bij Swaan te Amsterdam uitgegeven, waarin hij een populair kritiek leverde op no 9 van de Moderne Tractaatje. Is er onder de lezers van De Reformatie misschien iemand die mij aan deze beide geschriftjes kan helpen?